

УДК 658.14

## МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Лаврова Ю.В., к.е.н., викладач (ХНЕУ)*

*В статті висвітлено науково-теоретичні підходи до визначення сутності категорії «фінансова безпека підприємства». Охарактеризовано основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, подано взаємозв'язок між ними. Сформовано систему принципів, на основі якої запропоновано формувати механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.*

**Ключові слова:** *фінансова безпека підприємства, фінансові інтереси, принципи забезпечення фінансової безпеки, механізм.*

**Постановка проблеми.** Поступовий перехід економіки України на ринкові відносини водночас, по-перше, суттєво ускладнює умови господарювання і, по-друге, сприяє зростанню конкуренції між господарюючими суб'єктами, що може погіршувати їхній фінансовий стан і призводити до банкрутства. Тому необхідним є розробка, впровадження і безперервне вдосконалення адаптивних механізмів забезпечення фінансової безпеки підприємства, які дозволяють сформувати комплекс захисних реакцій підприємства, спрямований на підтримку стійкого функціонування і розвитку його фінансової системи в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Необхідність формування механізму фінансової безпеки зумовлюється об'єктивно наявним для кожного підприємства завданням забезпечення стабільності функціонування та досягнення головних цілей своєї діяльності. Як самостійний об'єкт дослідження фінансова безпека стала розглядатися відносно недавно. Її вивченню приділяють увагу такі вчені, як Барановський О.І. [1], Бланк І.О. [2], Горячева К.С. [3], Загорельська Т.Ю. [4], Арєф'єва О.В., Кузенко Т.Б. [5]. У цих працях вивчаються поняття економічної та фінансової безпеки підприємства, наводяться засоби та показники оцінки їх рівня, певні елементи управління. Але єдиної думки щодо формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства не спостерігається.

Отже, **метою даної статті** є виділення елементів механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Досягнення даної мети відбувається шляхом теоретичного аналізу і узагальнення, зважаючи на проблеми практичного характеру, що існують у цій сфері.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Відповідно до підходу, що реалізований при обґрунтуванні суті національної безпеки в ЗУ «Про основи національної безпеки України» визначення фінансової безпеки підприємства сформульовано як захищеність життєво важливих інтересів підприємства, за якої забезпечуються його сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і

нейтралізація реальних та потенційних загроз економічним інтересам [6]. До основних функціональних цілей формування фінансової безпеки належать: забезпечення високої фінансової ефективності роботи, підтримка фінансової стійкості та незалежності підприємства, забезпечення високої ліквідності активів, підтримка належного рівня ділової активності, забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці, ефективна організація безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів та ін. Фінансова безпека розглядає й регулює питання фінансово-економічної спроможності підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності й інші «грошові» характеристики.

Аналіз наукової літератури дозволяє визначити особливі характеристики фінансової безпеки підприємства та запропонувати наступне її трактування: «фінансова безпека підприємства» – це складова економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, котрий характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, а також місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на ефективний і сталий розвиток, тобто дозволяє: 1) забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та достатню фінансову незалежність підприємства у довгостроковому періоді; 2) забезпечувати оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; 3) ідентифікувати зовнішні і внутрішні небезпеки та загрози фінансовому стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення; 4) самостійно розробляти та впроваджувати фінансову стратегію; 5) забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства; 6) забезпечувати достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень; 7) забезпечувати захищеність фінансових інтересів власників підприємства.

Визначимо складові механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Зважаючи на те, що фінансова безпека є підсистемою фінансового механізму підприємства, механізм її забезпечення повинен формуватися через призму останнього, тобто через систему управління фінансовими відносинами шляхом використання певних принципів, фінансових важелів, інструментів, фінансових методів, правового й інформаційного забезпечення, за допомогою фінансових досліджень, які дозволяють досягти основні цілі підприємства.

Охарактеризуємо основні елементи (складові) механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. По-перше, вони повинні формуватися зважаючи на його фінансові інтереси: зростання ринкової вартості підприємства, максимізація прибутку, достатність основного і оборотного капіталу, наявність необхідного обсягу інвестиційних ресурсів, оптимізація відрахувань до бюджету. По-друге, враховувати принципи управління фінансовою безпекою підприємства: первинність господарського законодавства; застосування програмно-цільового управління; обов'язкове визначення сукупності власних фінансових інтересів підприємства у складі його місії; інтегрованість підсистеми управління фінансовою безпекою підприємства із загальною системою фінансового менеджменту; забезпечення збалансованості фінансових інтересів підприємства, окремих його підрозділів і персоналу; взаємна матеріальна відповідальність персоналу і керівництва за стан фінансової безпеки підприємства; необхідність постійного моніторингу реальних і потенційних загроз; відповідність заходів щодо забезпечення фінансової безпеки економічній стратегії розвитку підприємства, його місії; координація реалізації заходів щодо забезпечення фінансової безпеки на підприємстві; необхідність і своєчасність удосконалення в разі потреби системи фінансової безпеки підприємства; наявність зворотного зв'язку; необхідність організаційного і методичного оформлення підсистеми фінансової безпеки; мінімізація витрат на забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві повинні функціонувати спеціальні органи – суб'єкти фінансової безпеки. Організаційна діяльність на підприємстві передбачає створення структури, що здійснює аналіз стану фінансової безпеки підприємства як складової економічної безпеки та розробку мір по забезпеченню економічної безпеки на підприємстві в цілому, що залежить від особливостей бізнесу може бути як власним підрозділом так і притягненим на договірній основі. Орган, який повинен в оперативному режимі проводити моніторинг фінансової безпеки, оперативно реагувати на зміну ситуації, регулярно готувати

документи для ухвалення рішень по тих або інших проблемах і контролювати їх виконання, – це служба фінансової безпеки підприємства. Для організації ефективної системи фінансової безпеки підприємства необхідна розробка відповідної документації підприємства, де мають бути визначені внутрішні і зовнішні погрози, а також критерії, на підставі яких фінансова безпека підприємства може бути визнана порушеною. Рівень фінансової безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні завчасно виявити і уникнути можливих загроз, ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства відбувається шляхом здійснення певних дій над її об'єктами. При цьому для кожного окремого проміжку часу повинен бути визначен пріоритетний об'єкт, відповідальність за оптимізацію параметрів якого повинна бути закріплена за конкретним суб'єктом фінансової безпеки підприємства. Серед цих об'єктів: прибуток, джерела та обсяги фінансових ресурсів, структура капіталу, структура грошових потоків, структура активів, інвестиції, фінансові ризики, система фінансових інновацій, тощо. Функції суб'єкта фінансової безпеки підприємства в залежності від розміру останнього можуть бути покладені як на певний структурний підрозділ так і на окремого менеджера.

До складу фінансових інструментів забезпечення фінансової безпеки підприємства, що визначають його фінансові відносини можна віднести: платіжні інструменти (доручення, акредитив і ін.), кредитні інструменти (угоди про кредитування), депозитні інструменти (депозитні сертифікати, угоди), інвестиційні інструменти (акції, паї), інструменти страхування (страхова угода).

Фінансові важелі забезпечення фінансової безпеки підприємства – це система стимулів та заохочень для менеджерів за ухвалення ефективних управлінських рішень і система санкцій за негативні наслідки їх дій у сфері фінансової безпеки, а також загальний внутрішній механізм управління підприємством, заснований на його власній фінансовій філософії.

Методологічний апарат забезпечення фінансової безпеки підприємства може включати такі методи, як: техніко-економічні розрахунки, балансовий, економіко-статистичний, економіко-математичний, експертних оцінок, дисконтованої вартості, амортизації активів, реінжинірингу, логістики, аудиту, оптимізації оподаткування, імітаційної гри.

Важливим елементом забезпечення фінансової безпеки підприємства є інформаційно-аналітична підсистема управління фінансовою

безпекою підприємства, яка має містити наступні дані: якісні і кількісні значення індикаторів фінансової безпеки, наявність або потенційність ризиків і загроз, формалізовані фінансові інтереси і стан їхньої реалізації, стратегічний план (стратегія) забезпечення фінансової безпеки підприємства, якісні і кількісні параметри використання фінансових ресурсів, обсяг останніх, а також джерела їх надходження, фінансовий план (бюджет). Системи інформаційно-аналітичного забезпечення формується на базі: даних бухгалтерського, оперативного та статистичного обліку і звітності; галузевих показники діяльності

підприємств-аналогів; звітів та планів і прогнозів, отриманих у процесах стратегічного, тактичного і оперативного планування, аналізу, контролю і бюджетування; оцінки загроз фінансовій безпеці підприємницької діяльності за джерелом, за рівнем тяжкості наслідків, за рівнем вірогідності, за сферою і джерелом виникнення, за тривалістю впливу, за ступенем розвитку, за ступенем напруженості тощо.

Таким чином, механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства (ФБП) можна подати у наступному вигляді (рис.1).

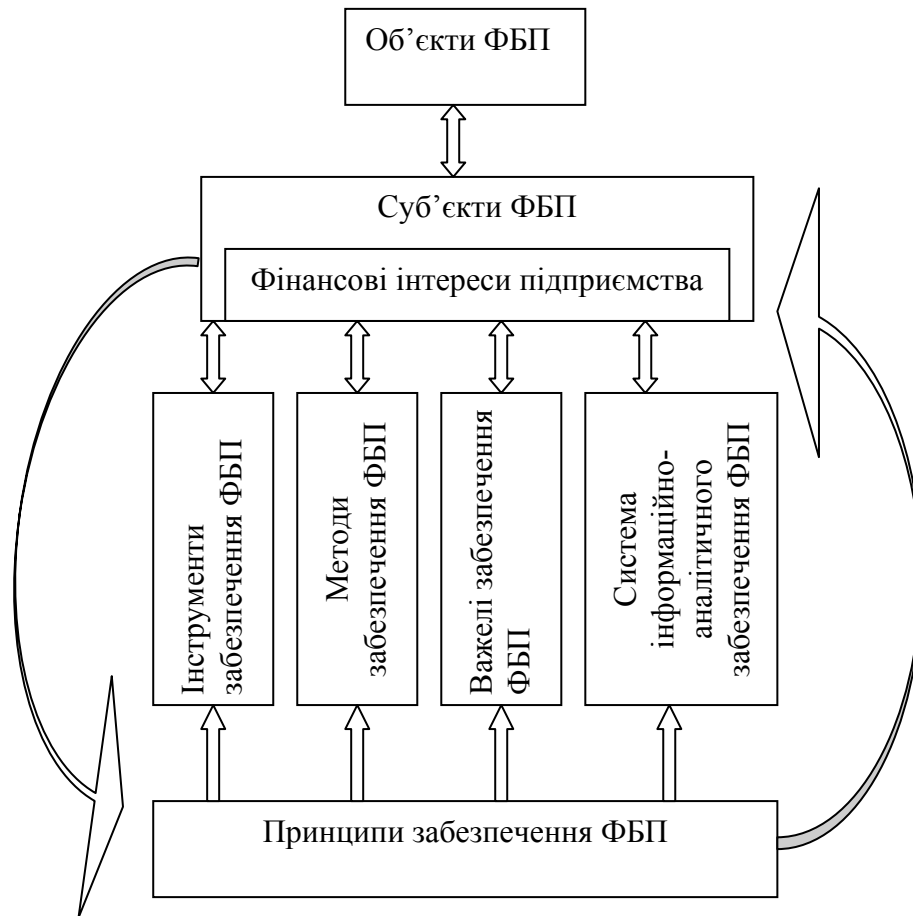


Рисунок 1 - Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства

**Висновки.** Таким чином, в основі механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства знаходиться системне поєднання певних інструментів, методів, важелів та інформаційно-аналітичного забезпечення, створюваних на базі принципів забезпечення фінансової безпеки, що об'єктивно існують як економічні закономірності, а також виробляються суб'єктами управління фінансової безпеки підприємства для досягнення і захисту фінансових інтересів останнього.

### СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Горячева К.С. Механизм управления финансовой безопасностью предприятия: Автореф. дис. канд. экон. наук: 08.06.01. – К.: НАУ, 2006. – 17 с.
4. Загорельская Т.Ю. Финансовая безопасность предприятия как объект управления // Наук. праці

ДНТУ. Вип. 103-4. – Донецьк, ДонНТУ, 2006. – С. 215 – 218.

5. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 170 с.

6. Електронний ресурс:  
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>.

**Аннотация.** В статье освещены научно-теоретические подходы к определению сущности категории «финансовая безопасность предприятия». Охарактеризованы основные элементы механизма обеспечения финансовой безопасности предприятия, представлена взаимосвязь между ними. Сформирована система принципов, на основе которой предложено формировать механизм обеспечения финансовой безопасности предприятия.

**Ключевые слова:** финансовая безопасность предприятия, финансовые интересы, принципы обеспечения финансовой безопасности, механизм.

**Summary.** In article it is characterised scientific-theoretical approaches to definition of essence of a category financial safety of the enterprise. Basic elements of the mechanism of maintenance of financial safety of the enterprise and interrelation between them are defined. It is generated system of principles on which basis it is offered to form the mechanism of maintenance of financial safety of the enterprise.

**Keywords:** financial safety of the enterprise, financial interests, principles of maintenance of financial safety, the mechanism.

*Рецензент д.е.н., професор ХНАДУ Горелов Д.О.  
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Плетникова І.Л.*

УДК 330.342

## ВПЛИВ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Латишева І.Л., старший викладач (ХНЕУ)*

*Розглянуто сутність економічної та фінансової безпеки підприємства. Визначено етапи забезпечення фінансової безпеки підприємства з урахуванням впливу складових сукупного капіталу.*

**Ключові слова:** структура капіталу, фінансова безпека, економічна безпека.

**Постановка проблеми.** Сучасний критичний стан промислового сектора економіки України виводить на перше місце забезпечення їх економічної безпеки. Економічна безпека підприємства важлива як для успішної й довгочасної роботи самого господарюючого суб'єкта, так і для економіки країни в цілому. Вона вивчається як цілісне поняття та містка структура, яка містить різні елементи, серед яких особливе місце займає фінансова безпека. Фінансова безпека є внутрішнім станом підприємства, що дозволяють йому функціонувати в режимі розвитку, яка забезпечує незалежність, стійкість, стабільність діяльності підприємства й мінімізацію негативних впливів внутрішніх та зовнішніх факторів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню проблем економічної безпеки в цілому та фінансової безпеки підприємств, зокрема, приділяли свою увагу такі вчені-економісти, як Абалкін Л., Друкер П., Бланк, І., Бурцев В., Бендіков М., Барановський О., Забродський В., Бочаров В., Пономаренко В., Клебанова Т., Новосядло Є., Литвиненко А., Слизкая В., Гукова В. [5], Анікіна І. та інш. Узагальнюючі існуючі підходи до визначення категорії «економічна безпека» можна зазначити, що її розглядали як забезпечення умов збереження комерційної тайни та інших секретів підприємства [1]; як можливість забезпечення його стійкості в певних умовах [2, с. 35]; як стан найбільш